

BNA Gebouw van het Jaar 2012 Regio Zuid Juryrapport

ALGEMEEN

Maar liefst 81 inzendingen kreeg de jury van Regio Zuid onder ogen. Dat waren er vorig jaar nog 57. Architectenbureaus hebben meer dan ooit behoefte aan exposure, concludeert de jury uit deze hoeveelheid. In een enkel geval is een zelfkritischer houding op zijn plaats. Niet elk gerealiseerd project is een BNA-prijs waard.

Voor het merendeel was de jury aangenaam verrast. Zij zag in de breedte van de opdrachten – van zorggebouwen, scholen en een kantoor tot een brandweerkazerne, een uitkijktoren en appartementengebouwen – steeds meer kwaliteit en goede, zorgvuldig gemaakte, soms inventieve projecten. Actuele opgaven varieerden van binnenstedelijke verdichting en herbestemming tot een enkel kantoor dat helemaal is toegerust op Het Nieuwe Werken. In het opdrachtgeverschap is een duidelijke verschuiving zichtbaar van woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars naar particulier en publiek opdrachtgeverschap. Daarbij neemt het aandeel van zorginstellingen toe.

De jury heeft de algemene BNA-criteria gehanteerd en aangevuld met de expertise en zwaartepunten van de afzonderlijke juryleden. Die vonden naast conceptuele kracht, zorgvuldigheid van a tot z, vakmanschap in de zin van goed gemaakt en

maatschappelijke relevantie ook programmatische, gebruikersgerichte intelligentie van belang. Er is gelet op contextuele inpassing die een meerwaarde biedt aan de omgeving en aan de verhouding tussen stedenbouw, landschap, architectuur en interieur. Ook een goede ruimtelijke inpassing maakt volgens de jury deel uit van het architectonische vakmanschap.

Wat maatschappelijke relevantie betreft, was de jury benieuwd naar intelligente, innovatieve benaderingen van duurzaamheid. In algemene zin is deze benadering van duurzaamheid niet in het gerealiseerde werk aangetroffen. Vernieuwend en interessant is de demontabele prefab betonconstructie van Villa Flora, die na verloop van tijd tegen 25% statiegeld aan de leverancier kan worden terugbezorgd.

De jury heeft ook gezocht naar voorbeelden van de veranderende rol van architecten. Oude vastgoedmores keren volgens de jury niet meer terug. De toekomst draait om een hernieuwde rolopvatting van de architect, waarin niet zozeer geld, macht en het maken van mooie sculpturen centraal staan. Dan gaat het om ondernemerschap in samenhang met het creëren van programma met maatschappelijke en economische waarde voor de lange termijn, om bottom-up en slow development. Processen waarin architecten vanwege hun

conceptuele denkkraft bij uitstek een verbindende rol hebben. Voor die nieuwe rol van de architect zou de BNA bij deze verkiezing explicieter aandacht kunnen vragen.

Twaalf projecten koos de jury om te bezoeken. Daaruit zijn na uitgebreid beraad drie nominaties en een eervolle vermelding voortgekomen. In een aantal gevallen had de jury bewondering voor een deel van het project en stuitte andere onderdelen op bezwaren. Zo was de jury onder de indruk van de hoge kwaliteit van een klein appartementengebouw in Tilburg en van de lovenswaardige proactieve rol van de architect, die zelf een projectontwikkelaar heeft gezocht. Maar de binnenkant kon de jury niet overtuigen. Een bijzonder goed gemaakt en gedetailleerd kantoor haalde het niet, omdat tegenover de zorgvuldigheid van het gebouw een buitengewoon onzorgvuldige inpassing in zijn omgeving werd aangetroffen. Ook de inpassing in de context en de invloed van de omgeving op het concept horen tot de essenties van het vakmanschap, vindt de jury.

Drie projecten kwamen op het kruisvlak van vakmanschap en maatschappelijke betekenis over de eindstreep. Twee daarvan leveren middels herbestemming een knappe bijdrage aan het urgente probleem van leegstand, de ander is een geraffineerde binnenstedelijke inpassing. Over de winnaar bestond geen twijfel, die werd unaniem naar voren geschoven. Het betreft een perfecte herbestemming en is als een van de weinige op alle schaalniveaus goed doordacht en doorwerkt. De herbestemming is met respect voor het bestaande én met lef tot stand gekomen, is intelligent en liefdevol, waardoor een historisch stedelijk weefsel opnieuw tot bloei is gebracht.

WINNAAR BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2012 REGIO ZUID

Het Arresthuis, Roermond

Architectenbureau: Engelman architecten

Projectarchitecten: Maarten Engelman, Hans

Boots, Eric Brugman

Opdrachtgever: Luiten Van der Valk Beheer BV

Bouwperiode: 2009 – 2011

De transformatie van een leegstaande, rijksmonumentale gevangenis naar een hotel is een kleine stap, schrijven de architecten. De jury is het met deze stelling hartgrondig oneens. Het is een enorme stap. De ruimtelijk ingenieuze oplossing is een prestatie van jewelste. Naast zorgvuldigheid op alle schaalniveaus en liefde voor details, is de jury onder de indruk van het evenwicht tussen respectvol omgaan met de geschiedenis en lef. Zo is het gestuukte rijksmonument donkergrijs geverfd, waardoor het gebouw elegant en eigentijds in het straatbeeld staat.

In het negentiende-eeuwse cellenblok vindt de jury de minimale, doeltreffende ingrepen briljant. Door alle installaties weg te werken, de gietijzeren galerijen te restaureren en de dikke muren en zware celdeuren te handhaven en waar nodig terug te brengen, is de spannende structuur van het cellenblok behouden. Ook in de hotelkamers is de oude gevangenissfeer tastbaar en voelbaar, door met enkele doorgangen drie cellen aaneen te rijgen tot een hotelkamer, waar alle gewenste comfort in past. De dikke muren zijn subtiel uitgehakt voor kastruimte aan de ene kant en ramen aan de andere kant, waarna het oorspronkelijke traliewerk is teruggeplaatst. In de oude buitenmuur zijn de littekens van de tijd gehandhaafd. Dat geeft een rijke beleving van tijd en ruimte.

Naast het hotel en een oud bisschoppelijk paleis, dat op herbestemming wacht, hebben de architecten een alzijdig zorgwoningblok toegevoegd. Dat is fraai van maat, verhoudingen en schaal,

terughoudend gematerialiseerd en perfect gesitueerd, met een fraai binnenterrein en met een betonnen poort verbonden aan de rooilijn, zodat de logica van het historische, stedelijk weefsel aan alle kanten herkenbaar blijft. Een enerverende en voorbeeldige herbestemmingsopgave.

NOMINATIE

Kindercampus de Vuurvogel, Tilburg
Architectenbureau: Grosfeld van der Velde architecten
Projectarchitecten: Pascal Grosfeld, Martijn van Bentum
Opdrachtgever: Stichting Opmaat
Bouwperiode: 2009 – 2011

De betere archipunctuur, noemt de jury deze combinatie van openbare basisschool met kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang en voor meerdere gebruikers toegankelijke gymzaal op een door woningen omgeven binnenterrein. Het gebouw is zowel qua locatie als qua gebruik een ruimtelijke puzzel, die door de architecten binnen de kaders van de opgave ingenieus en optimaal is opgelost. Het alzijdige gebouw heeft elegante, ingetogen volumes en is zorgvuldig gematerialiseerd en gedetailleerd. Met de opgetilde gymzaal aan de straatkant is het complex stedenbouwkundig geraffineerd ingepast.

Ook programmatisch is het gebouw intelligent en interessant. Met oog op de noodzakelijke compactheid heeft de architect de verkeersruimtes tot het minimum teruggebracht. De lokalen zijn rond een atrium met bovenlicht gelegd, waarbij het atrium wordt gebruikt als gang en als plek. Het interieur is eenvoudig en straalt warmte uit. Mobiele kasten bieden beschutting en flexibiliteit.

De kindercampus heeft twee verschillende gebruikers, de school en de buitenschoolse opvang. Die zijn elk aan een eigen kant van het gebouw ondergebracht, maar delen een aantal ruimtes, zoals het speelokaal en het kinderkookcafé. Dit door partijen gewenste dubbelgebruik functioneert zo goed, dat men werkt aan fysieke doorgangen op beide verdiepingen. Zowel in materialisering en gebruik als in het inventieve klimaatsysteem, waarbij frisse lucht van boven het geperforeerde plafond in de leslokalen wordt geblazen, is dit gebouw een duurzame maatjas. Weer laat Pascal Grosfeld zijn vakmanschap zien, ook bij een opgave met een beperkt budget. Het bureau levert continu werk van hoog niveau en is daarmee een voorbeeld voor het vak.

NOMINATIE

Herbestemming St. Joseph Kapel, Eindhoven
Architectenbureau: Bo.2 Architectuur en Stedenbouw
Projectarchitecten: Paul Goltstein, Marijn van den Dool
Opdrachtgever: Kerkelijke Instelling Erfgoed Glorieux
Bouwperiode: 2008 – 2011

Talrijke kloosters en kapellen in de regio kampen met leegstand. Ook de St. Joseph kapel was al een tijdje buiten gebruik. De nieuwe bestemming ligt in het verlengde van de oude, zonder de religieuze connotaties. De kapel is met een aantal slimme, ruimtelijke oplossingen geschikt gemaakt voor meerdere soorten gebruik tegelijkertijd, voor bruiloften en partijen, voor koffietafels voor bejaarden maar ook voor kleine concerten en lezingen. Vooral in de kapel is met minimale ingrepen een eigentijdse sereniteit ontstaan en een

akoestisch prettige sfeer. Daarbij sluit het subtiële kleurgebruik prachtig aan bij de oorspronkelijke bebouwing en functie.

In de ruimte is een los meubel geplaatst met aan de ene kant toiletten en aan de andere kant een tribune van zitplaatsen. Met een indrukwekkend gordijn kan een andere beleving worden gecreëerd. De jury waardeert het lef om met een gordijn ruimte te maken. Daarbij zijn de ingrepen – het weghalen van wanden, toevoegen van een aantal ramen en verplaatsen van de trap – zorgvuldig en vanzelfsprekend. Uit respect voor het verleden, is de nieuwe vloer losgesneden van de gietijzeren kolommen.

Ook de kelder is met zorg opgefrist en geschikt gemaakt als vergader- of feestzaal. Voor invaliden en dubbelgebruik is een tweede ingang aangelegd in de voormalige kapelgang. Die is zorgvuldig opgehoogd, losgemaakt van het buurpand, opengebrouwen en van een overstek voorzien. De herbestemming getuigt volgens de jury van vakmanschap, liefde, bescheidenheid en raffinement, waardoor even aangename en bruikbare als verrassende ruimtes zijn ontstaan.

EERVOLLE VERMELDING

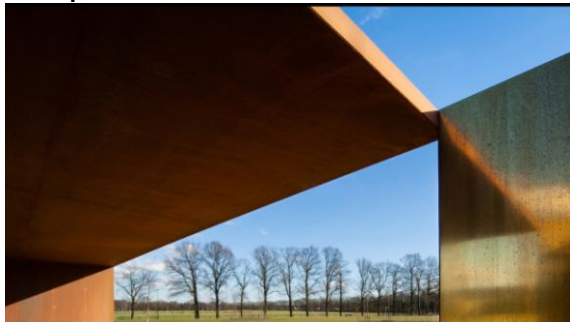
Afscheidruimte begraafplaats 'De Oude Landen', Nuenen

Architectenbureau: Van den Pauwert Architecten

Projectarchitect: Jeroen Verdonschot

Opdrachtgever: Gemeente Nuenen

Bouwperiode: 2011

In dit elegante, zuivere, zorgvuldige en goed gemaakte object ziet de jury een conceptuele kracht die de essentie van architectuur laat zien. Met een plaat cortenstaal, met massa en licht heeft de

architect ruimte gedefinieerd.

De eenvoudige, aan beide zijden open ruimte ligt op het hoogste punt van de begraafplaats en is schuin op het pad gezet, zodat nieuwsgierige blikken afkaatsen en het uitzicht richting landschap wordt gekaderd. De afscheidruimte biedt beschutting tegen regen of zon, door de openheid blijft het contact met de natuur gehandhaafd. Op soortgelijke wijze is in de ruimte met minimale middelen, met een messing binnenwand, een plek voor de kist gecreëerd. Een uitsnede in het dak brengt licht op de kist, waardoor een contemplatieve sfeer ontstaat. Het object verbindt de plek met het landschap, leven met dood en nodigt uit tot stilte, bezinning en een laatste afscheidwoord, zonder daarbij dominant in de weg te staan. Daarmee levert het een nieuwe bijdrage aan het ritueel van afscheid nemen.

JURY REGIO ZUID

Pim van der Ven – Juli ontwerp en advies, Rotterdam (voorzitter)

Sietske Heddema – hoofd stedenbouw en cultuurhistorie gemeente Apeldoorn

Eveline Paalvast – Architectuurcentrum Aorta, Utrecht

Ellen Schild – Studio Groen+Schild, Deventer

Aldo Vos – Broekbakema architecten, Rotterdam

Jurysecretaris , auteur juryrapport

Marina de Vries – Zelfstandig journalist, Amsterdam